

Történeti forrástípusok: diplomatikai források

Készítette: Kőfalvi Tamás

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával. Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

Szeged, 2020

SZÉCHENYI

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Miről szól ez a lecke?

Ebből a leckéből megismerheti a jogbiztosító oklevelek világát. Nemcsak azt tudhatja meg, hogy mire használták, hanem azt is, hogy hogyan állították elő ezeket. A lecke segítségével ismereteket szerezhet az oklevelek formai és tartalmi sajátosságairól, illetve az oklevéladás módjáról is.

Tanulási javaslat:

A lecke feldolgozása során fordítson különös figyelmet a fogalmak megértésére és megjegyzésére! A leckében található és ahhoz kapcsolódó feladatok megoldásával és tevékenységek elvégzésével elmélyítheti ismereteit. A lecke anyagát célszerű rövidebb részekre bontva, fejezetenként külön megtanulni.

A lecke feldolgozásához szükséges idő kb. 80 perc.

A tevékenységre szükséges idő kb. 120 perc.

Tartalom – vázlat

1. Az oklevél fogalma
2. Az oklevelek fennmaradási formája
3. Az oklevelek forrásértéke
4. Az oklevelek formai jellemzői
5. Az oklevelek megpecsételése
6. Az oklevelek tartalmi jegyei, az oklevél szövegének részei
 - 6.1. *Protocollum*
 - 6.2. *Contextus*
 - 6.3. *Eschatocollum*

1. Az oklevél fogalma

Az oklevél szóról első hallásra valószínűleg valami ilyesmi jut az eszébe, hiszen valószínűleg élete során ön is kapott már hasonlót.

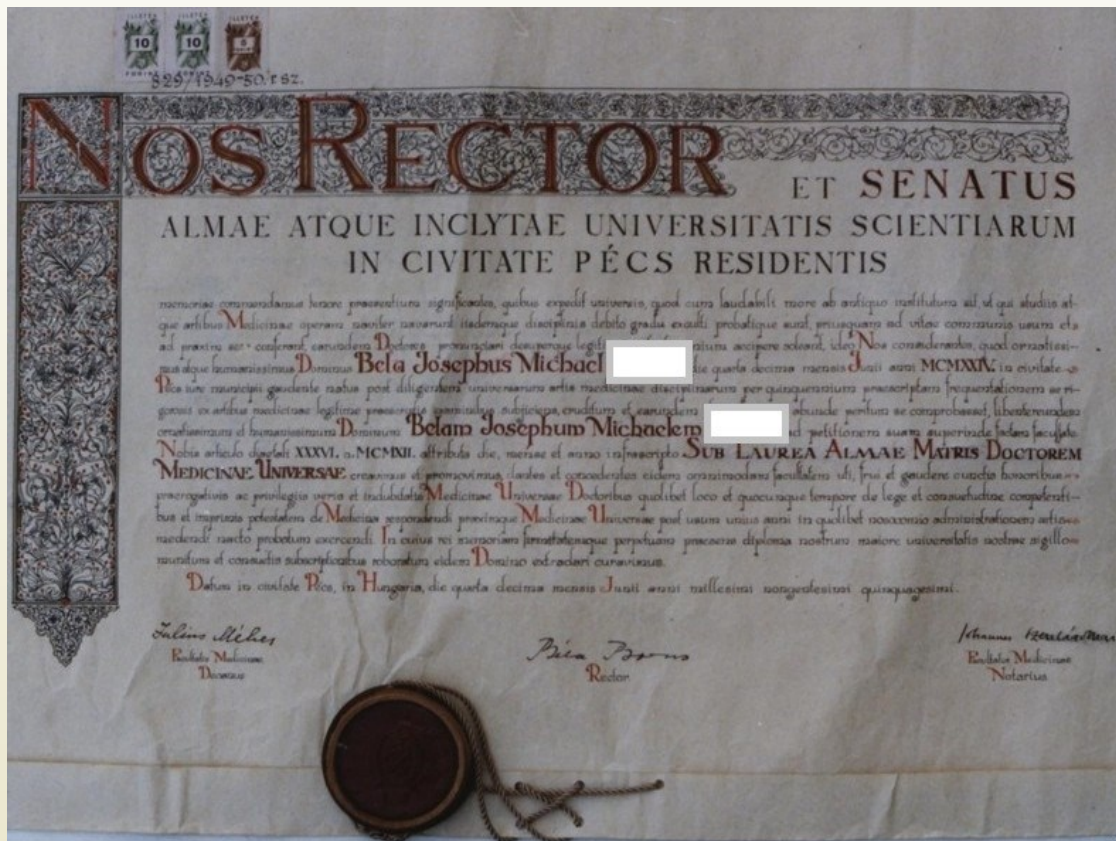

A modern kori okleveleket általában valamilyen teljesítmény eléréseért, annak igazolásául adják ki.

Az okleveleknek azonban a történelem korábbi évszázadaiban ettől eltérő, és ennél sokkal fontosabb szerepük volt. Az oklevelek elsődleges célja ugyanis a jogbiztosítás volt. Az oklevelek fénykora a középkor volt, de még az újkorban is jelentős szerep jutott nekik a jogok biztosítása terén. Jelentőségüket mutatja, hogy a napjainkban kiadott, szintén jogbiztosító oklevelek tartalmi és részben formai jegyeikben ma is az oklevéladás középkori mintáit követik.

Napjainkban ilyenek a középkori hagyományokon alapuló, jogbiztosító szereppel is rendelkező oklevelek például a doktori oklevelek, és az egyetemi oklevelek. Utóbbiaknak még az elnevezése is régies: diploma.

A középkori oklevelek fogalmának főbb összetevői:

- **meghatározott formai (külső) jegyek:** az oklevél kiadásának meghatározott formai szabályai vannak (pl. hitelesítés);
- **meghatározott tartalmi (belső) jegyek:** az oklevél szövegének általánosan kötelező és választható elemei vannak, ezek sorrendje kötött, megfogalmazásuknak is vannak szabályai, közös sajátosságai;
- **önmagában álló irat:** az oklevél mondanivalója, tartalma önmagában is értelmezhető, a benne foglaltak megértéséhez szükséges valamennyi információt tartalmazza;
- **befejezett, lezárt jellegű:** szerkezete és tartalma kerek egészet alkot;
- **jogi jelentőségű tényrt tartalmaz, bizonyítóerővel bír:** az oklevél kiadásának célja valamely jogi tény írásba foglalása, illetve ezen tény bizonyítása.

2. Az oklevelek fennmaradási formája

Az oklevelek különböző formában maradtak ránk. A legértékesebbek az **eredeti oklevelek**, hiszen ezek a bennük szereplő információkat máig abban a formában tartalmazzák, ahogy megszülettek. Az eredeti oklevelek ezáltal nemcsak tartalmukat, hanem formai jegyeiket (íráshordozó, tinta, kézírás stb.) tekintve is kutatásra érdekesek. Az oklevelek egy másik csoportját alkotják az **átírt oklevelek**. Ezek olyan oklevelek, amelyeket egy másik oklevél őrzött meg számunkra. Az oklevelek átírásának számos oka lehetett. Legtöbbször az eredeti védelme érdekében készítettek egy oklevélről további példányokat. Az átírás jelentheti az eredeti oklevél **szó szerinti átírását**, de ha nem az eredeti oklevél biztonsága volt a cél, hanem például az oklevelet egy perben használták fel, akkor gyakran az eredetiről csak **tartalmi átíratot** készítettek, vagyis abból csak a legfontosabb információkat jegyezték le. Az idők során létrejöhettek **többszörös átírások** is, hiszen átíró okleveleket is átírhattak. Így természetesen **a fennmaradási forma fogalma minden oklevélre egyedileg értelmezendő**, vagyis egy másik oklevelet átíró oklevél önmaga is lehet eredeti vagy átírat is, egy oklevél pedig többféle formában is fennmaradhatott.

Feladat

Egy gyűjtő okleveleinek tartalmáról az alábbi ábrákat készítette. A gyűjtő barátja által feltett kérdéseket az **Oklevélgyűjtemény-kvíz** c. fájlban láthatja. Segítsen a gyűjtőnek megválaszolni ezeket a kérdéseket!

'A' oklevél – eredeti

'B' oklevél – eredeti

'A' oklevél – szó szerinti átírata

'C' oklevél - eredeti

'A' oklevél – tartalmi átírata

'D' oklevél – eredeti

'B' oklevél – tartalmi átírata

'C' oklevél – szó szerinti átírata

'E' oklevél – eredeti

'B' oklevél – szó szerinti átírata

'C' oklevél – tartalmi átírata

'D' oklevél – szó szerinti átírata

3. Az oklevelek forrásértéke

Természetesen az oklevelek mint történeti források felhasználása szempontjából kiemelkedő fontosságú az egyes oklevelek forrásértékének vizsgálata. A forrásérték szempontjából legértékesebbek a **hiteles** oklevelek. Ezek szövege hiteles szöveggént, hiteles formában született és utólagos változtatás nélkül maradt az utókorra. Vannak olyan oklevelek, amelyek szövegén utólag változtattak, például bizonyos részeket kitöröltek vagy beléjük toldottak. Ezeket az okleveleket **interpolált** oklevélnek nevezzük. Azon oklevelek, amelyek már keletkezésükkor is valótlan adatokat tartalmaztak, **hamisak**. Egy-egy oklevélről olykor nehéz eldönteni, hogy melyik csoportba sorolható, hiszen a változtatás, hamisítás mértéke eltérő lehet. Jó példa erre a pécsváradi monostor 1015-re datált alapítólevele, amelyek az idők során különböző tudósok mindhárom kategóriába soroltak már.

Az oklevéladók természetesen igyekeztek olyan hitelesítő eljárásokat alkalmazni, amelyekkel az oklevél hamisítását megakadályozhatták, illetve amelyek segítségével később is eldönthették egy oklevélről, hogy az nem hamis-e. **Az oklevélhamisítás nagy mértékben rombolta a közbizalmat, ezért nagyon szigorúan, halállal büntették.** Egy-egy oklevél hitelességét már a középkorban is vizsgálták az ügymenet során. A pecsét vizsgálata mellett az oklevél szövegére (látszik-e vakarás, átírás, javítás nyoma) is külön gondot fordítottak.

A középkori oklevéltan megalapítójának Jean Mabillon (1632-1707) francia szerzetest tekintjük, aki 1681-ben jelentette meg a középkori iratok vizsgálatának és tanulmányozásának korszerű, tudományos módszereit leíró átfogó művét: **A diplomatika hat könyve** (*De re diplomatica libri VI*).

Tudjon meg többet!

Az oklevelek külső és belső hitelesítő jegyei kapcsán többet is megtudhat, ha elolvassa **Bojnicsics Iván: Az oklevélhamisítás a középkorban** c. művének 24-40. oldalát (a papír alapú műben 18-34. o.)

<http://real-eod.mtak.hu/5204/1/000902312.pdf>

4. Az oklevelek formai jellemzői

Az okleveleket mindig meghatározott formai jegyekkel állították ki. Az oklevelek anyaga kezdetben az állati bőr (hártya) volt. Ezt az állatról (általában birka) lenyúzva különböző fizikai és kémiai eljárásokkal tették alkalmassá az íráshordozó szerepre. A hártya egyik legnagyobb **előnye** időtállósága volt. Nehezebben szakadt, de még szakadás esetén is meg lehetett varrni. Jól ellenállt a nedvességnek, ami viszont a rajta lévő, főként szerves anyagokból készült tintát nagy mértékben károsította. **Hátránya** volt ugyanakkor, hogy a különböző rágcslók – nem megfelelő tárolás esetén – előszeretettel pusztították. A hártya további hátránya volt drágasága, aminek köszönhetően számos olyan, kisebb jelentőségű, alkalmi használatra szánt oklevél is fennmaradt, amelyet szabálytalan alakú hulladékbőrrre írtak. A középkor második felében az oklevelek íráshordozójaként olcsósága miatt egyre népszerűbbé vált a papír.

Az oklevelek külső jegyei elsősorban az adott oklevél céljától, a benne foglaltak jelentőségétől függött. A nemességet, birtokot, kiváltságot adományozó okleveleket szabályos alakú, sokszor előre megvonlazott és utólag díszített hártyára, igényes írásképpel jegyezték le. Ezeket az okleveleket **privilégium**nak is nevezik, attól függetlenül, hogy valóban kiváltságot (privilégium) tartalmaztak-e, vagy egyéb jogot (pl. tulajdonjog) biztosítottak. Privilégiumot nemcsak a király, hanem más oklevéladók is kiadhattak. A kevésbé fontos tartalommal bíró, vagy az ügymenetben csak egyszeri használatra szánt okleveleket természetesen sokkal egyszerűbb formában adták ki. Az igényesebb kiadványok természetesen sokkal többre is kerültek, mint egyszerűbb társaik.

Az alábbi oklevelek közül melyik lehet a privilégium? Milyen jegyek utalnak erre?

5. Az oklevelek megpecsételése

Az oklevelek legfontosabb hitelesítőeszköze, és egyben a legjellemzőbb **külső jegye a pecsét volt**. Jelentőségét jól mutatja, hogy a pecséteknek mind a mai napig fontos szerepe jut az iratok hitelesítésében. **A legfontosabb jogokat biztosító privilégiumokat függőpecséttel látták el**. A pecsétet hártaszalag vagy selyemzsinór tartotta az oklevélen. Mivel a pecsétek súlya, jelentős volt, ezért az oklevelek alsó szélét visszahajtották, úgynevezett **plicát** alakítottak ki, hogy a pecsét ki ne szakadjon a hártából. Különösen jelentős kiadványok esetében az oklevélről függő pecsétet fából készült védőtokba tették. Ebben az esetben az oklevél anyagának természetesen a pecsét súlyát is el kellett bírnia. Az oklevélre a nagyobb hitelesség, illetve tulajdonosuknak az ügyben való érintettsége révén több pecsét is rákerülhetett. Privilégiumok hamisítása során a legtöbbször az fordult elő, hogy egy megpecsételt oklevél szövegét levakarták és új szöveget írtak a helyére, vagy ugyanazon oklevéladó másik privilégiumáról vágták le a pecsétet, és azt helyezték egy hamis oklevélre.

Az egyszeri felhasználásra szánt okleveleket zárt formában adták ki. A zárt okleveleket – innen kapták nevüket is – zárópecsét hitelesítette. **Az oklevél elolvasásához a pecsétet fel kellett törni**, amely ezzel az aktussal el is veszítette hitelesítő szerepét. Felnyitásáig ugyanakkor a zárt oklevél rendelkezett a legnagyobb hitelességgel, hiszen annak szövegéhez a pecsét feltörése nélkül senki nem nyúlhatott hozzá. (Hamis zárt oklevél kiadásához az oklevéladó pecsétnyomójára lett volna szükség.) A zárt oklevelek tartalma egyébként kisebb jelentőséggel bírt, tipikusan a jogi eljárások során állítottak ki ilyeneket (pl. bíróság elé idézés, eljárási cselekmény elvégeztetése stb.)

A nyílt (pátens) oklevelek szövegét a pecsét feltörése nélkül is el lehetett olvasni, ezen okleveleken a kiadót a pecsét folyamatosan hitelesítette. Nyílt oklevelek nagy számban születtek a különböző magánjogi aktusok (adásvétel, zálogbaadás, csere stb.) során, hiszen ezeknek az okleveleknek **a kiállítása jóval olcsóbb volt**, mint a privilégiumoké, hitelességük ugyanakkor folyamatosan megmaradt. Számos esetben az eredeti privilégium védelme érdekében annak tulajdonosa egy vagy több pátens példányt is készíttetett privilégiumáról. Hasonlóképp sok nyílt oklevélben szerepel az a kikötés, hogy a tulajdonos később erről az oklevélről privilégiumot is kiállíttathat.

Az egyik legismertebb függőpecsétes oklevélünk a **II. András király által 1222-ben kiadott**, a nemesség kiváltságait tartalmazó oklevele, amely nevét is megpecsételéséről kapta: **Aranybulla**.

Nézzen utána!

- Milyen kiváltságokat fogalmazott meg az Aranybulla?
- Mely években került sor az Aranybulla megerősítésére?
- Milyen szerepet játszott a magyar társadalomfejlődésben?

6. Az oklevelek tartalmi jegyei, az oklevél szövegének részei

Az oklevelek nemcsak formai, hanem tartalmi jegyeiket tekintve is számos sajátossággal rendelkeznek. Az oklevelek eredetileg a középkori műveltséghordozó, a nyugati civilizáció közös nyelvén, latinul születtek. Később azután a különböző etnikumok nyelvén is születtek oklevelek, de ezek száma jelentősen elmaradt a latin oklevelekétől. Mivel az oklevéladás nyelve egész Európában egységes volt, és mivel számos oklevél született hasonló ügyekben, ezért hamar **kialakultak azok az állandóan visszatérő fordulatok, szószervezetek, amelyek az adott oklevéltípus tartalmi sablonjának, nyelvi vázának tekinthetők. Ezeket a gyakran előforduló szövegrészeket formuláknak nevezzük.** A formulákat az írástudók könyvekbe, úgynevezett **formuláriumokba** (formulás könyvek) gyűjtötték, és az iskolákban is tanították. **A formulák egy részét kötelező volt szerepeltetni az oklevelekben, más részük használata választható, vagy alkalomtól függő volt.** A formulák szerepe nem pusztán kényelmi volt. Jelentős szerepük volt a jogszerűség biztosításában és a kiadvány hitelesítésében is. A formulák pontos megfogalmazásában természetesen születhettek egyedi megoldások, amelyeket később mások is átvehettek. A hasonló megfogalmazások típusokat alkottak.

Az oklevelek szövegét három fő részre oszthatjuk: **bevezető rész (*protocollum*), rendelkező rész (*contextus*) és befejező rész (*eschatocollum*).** A három közül a legfontosabb természetesen a rendelkező rész, hiszen ez tartalmazza oklevél érdemi részét, mondanivalóját.

Gyűjtőmunka!

A hivatalos iratok, jogi tartalmú dokumentumok napjainkban is tartalmaznak kötelező, minden alkalommal szinte szóról szóra ugyanúgy megfogalmazott elemeket. Gyűjtsön legalább három ilyen!

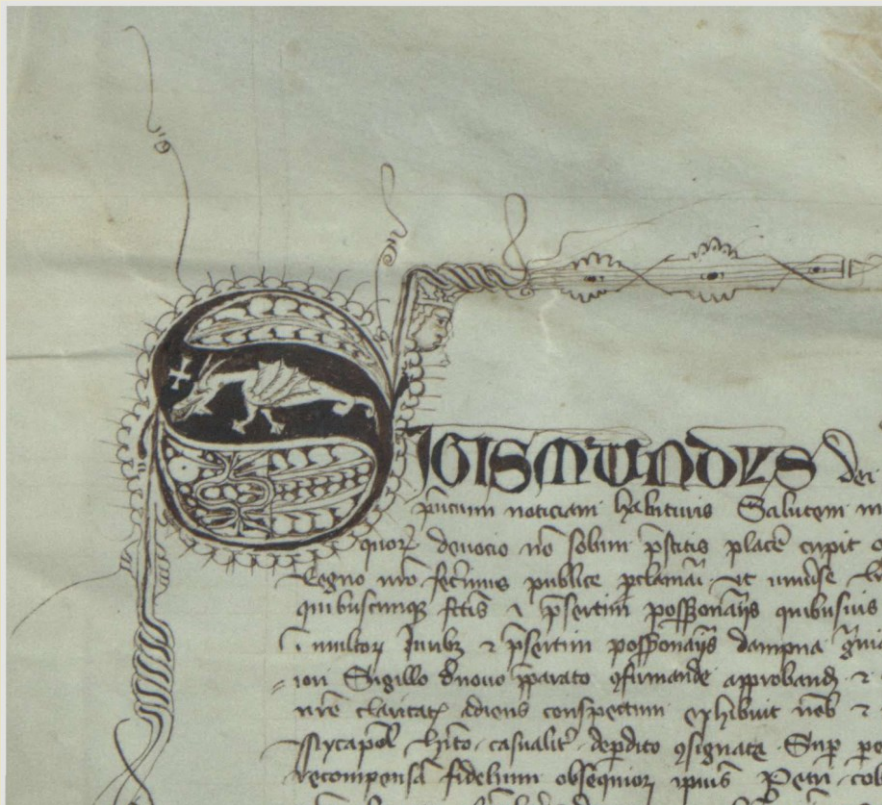
Példa:

„A jelen szerződést a felek elolvasást és értelmezést követően mint akaratukkal mindenben megegyezőt, jóváhagyólag aláírják.”

6.1. A protocollum

A protocollum az oklevél bevezető része, amely több részből állhat. Nem kötelező elem az oklevél szövegét fohással (*invocatio*) kezdeni. A fohász lehetett **szöveges** (pl. *In nomine Domini*), vagy **jelképi** is (pl. IHS). Kötelező elem volt viszont **az oklevél kiadójának önmegnevezése** (*intitulatio*), amely az illető nevén kívül címeit, méltóságát is tartalmazta. A királyok esetében az önmegnevezés többesszámú (pl. Mi, Károly...) és része az „Isten kegyelméből” (*Dei gratia*) kifejezés is. Ugyancsak kötelező volt természetesen **az oklevélnyerő megnevezése** (*inscriptio, adresse*) is. Díszes kiállítású oklevelek esetében a legtöbb díszítést általában a protocollum hordozta, hiszen a felső margó helyet biztosított a magasra húzott, cirkalmas betűszáraknak, a felső és a bal oldali margó találkozása pedig a kezdőbetű megnövelését, kiemelését és díszítését tette lehetővé. A kezdőbetű ritkábban miniatúrát is tartalmazhatott. Rövid, nem kötelező, de gyakran előforduló formula **az oklevélnyerőnek vagy az oklevél minden olvasójának köszöntése, a salutatio** (pl. üdvöt az Úrban).

Alább Zsigmond király egyik oklevelének díszes kezdőbetűit láthatja. A betűdíszítések esetében a leggyakoribb a geometrikus vagy az organikus alakzatok használata volt.

6.2. A contextus

Az oklevelek legfontosabb és leghosszabb részét a contextus alkotja. **A contextus legfontosabb funkciója az oklevél érdemi közlésének kifejezése, valamely jogi tartalmú tény rögzítése, illetve ennek indoklása és biztosítása volt.** A contextus első, nem kötelező, főképp a jelentősebb (pl. királyi, bárói) privilégiumokban előforduló formulája az arenga. **Az arenga olyan bölcsesség vagy erkölcsi mondanivaló megfogalmazása, amely az oklevél kiadásának, vagy a benne szereplő jogi aktusnak általános értelemben való megindoklását tartalmazza.** Mivel az arenga nem volt az oklevél kötelező része, ezért megszövegezése tág mozgásteret biztosított az oklevél megfogalmazója számára. Mivel ugyanakkor a terjedelmes arenga jelentősen megnövelte az oklevél terjedelmét és ezzel a kiállítási költségét is, ezért szinte „luxusformulának” is tekinthető. Egyik tipikus formája arról szól, hogy mivel az ember hamar elfelejti a dolgokat, ezért azokat írásban is célszerű megörökíteni. Egy másik, királyi adománylevelekben gyakori típusa az adományozás fontosságát és nemes voltát mint az igazságos királyi kegy megnyilvánulását hangsúlyozza.

A contextus rövid része a **közzétételi, figyelemfelhívó formula (*promulgatio*)**, amelynek feladata a lényegi mondanivaló bevezetése. E mondanivaló erősen függ az adott jogi ügy jellegétől. **Hosszabb pereket lezáró ítéletlevelek esetében az ügymenet elmondása, adományok esetében a megadományozandó érdemeinek felsorolása kapott helyet a narratíóban.** Mivel Magyarország középkori története elbeszélő források (krónikák, gesták) tekintetében meglehetősen szegény, ezért a különböző hóstetteket, csatákat, katonai és egyéb köztörténeti eseményeket leíró narratíók kiemelkedő forrásértékkel bírnak, jóllehet részletességük és részletgazdagságuk igen különböző mértékű.

Példa egy oklevél narratíójából

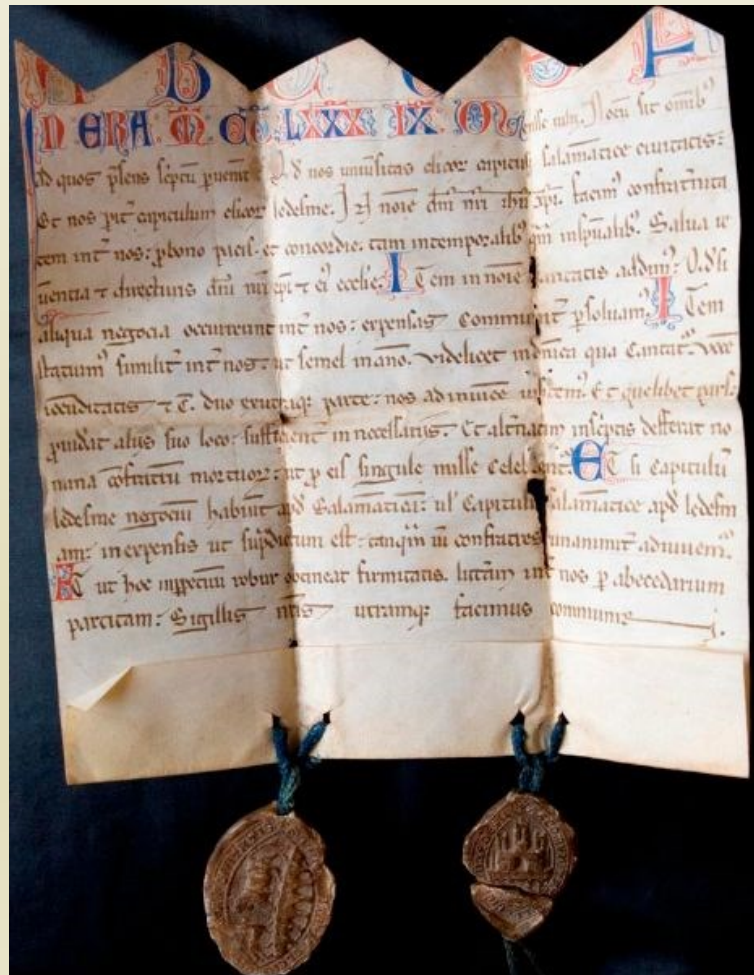
„Mérlegeltük István fiainak [...] érdemdús szolgálatait és szolgálatkész érdemeit, amelyeket odaadó hűséggel tettek nekünk abban a háborúnkban, amelyet a cseh király és a hűtlenül fellázadt kunok ellen vívtunk, kiváltképpen pedig azt tartottuk szem előtt, hogy Péter nevű testvérüket irántunk tanúsított hűsége miatt, Gönc vára alatt szemünk láttára megölték.”

(IV. László Leszteméri Iván fiainak, 1288.)

E részlet forrása, amely további olvasgatásra is ajánlott:

Középkori históriák oklevelekben (1002-1410). Előszó, vál., jegyz.: Kristó Gyula. Szeged, 1992.

Az oklevelek legfontosabb része a *dispositio*, amely szó szerint rendelkezést jelent, de ide értendő minden jogi tény, amelynek rögzítése céljából az oklevelet kiadják. Magánjogi oklevelek esetében ez lehet az adásvétel leírása, a panasz megtétele, egy perfolyamat valamely aktusának leírása, stb. A *dispositioban* megített jognyilatkozat védelmét van hivatva szolgálni a *sanctio*, amely a rendelkezést megszegők számára helyez kilátásba világi (*poena*) vagy spirituális (*anathema*) büntetést. A contextust az oklevél hitelesítő eszközének, illetve módjának a megnevezése, vagyis a *corroboratio* zárja. A hitelesítés leggyakoribb eszköze az oklevél megpecsételése volt. Ezt megelőzően, illetve egy ideig ezzel párhuzamosan élt a *chirographálás* gyakorlata is. Ez azt jelentette, hogy az oklevél szövegét kétszer írták le egymás alá, a kettő közé pedig általában az ábécé első betűit írták, majd ezeken keresztül szétvágták a két példányt. Az egyiket az oklevélnyerő kapta, a másik az oklevél kiadójánál maradt. Később a két fél összeillesztésével lehetett elvégezni a hitelesítést. Ha nem egyenes vonalú vágást tettek, azzal még inkább növelni lehetett a chirographálás erejét.

6.3. Az eschatocollum

Az oklevél záró formulás részeit az eschatocollum tartalmazza. Ezek közül a legfontosabb **az oklevél datálása**. Kezdetben azt az időpontot tüntették fel, amikor az oklevélben foglalt jogcselekmény megtörtént (**actum**). Később áttértek az oklevél kiadásának (**datum**) feltüntetésére. Az időpontok megadása sokáig nem a mai módon, vagyis a hónap nevének és a megfelelő nap számának megadásával történt, hanem például egyházi ünnepekhez, vagy még korábban a hónap nevezetes napjaihoz viszonyítva. Megjegyzendő az is, hogy sok esetben nem adták meg a pontos napot, vagy akár a hónapot sem. Maradtak fent datálatlan oklevelek is.

Az oklevél datálását és hitelesítését is szolgálta a tanúk vagy méltóságok felsorolása. Kezdetben azon személyek neve került az oklevélre, akik az abban foglalt jogcselekmény során jelen voltak, ez volt a **tanúnévsor** (**series testimonium**). Később egyszerűen csak felsorolták azokat a legfontosabb méltóságokat, akik az oklevél kiadásának idején hivatalban voltak. Ez királyi oklevelek esetében az országos főtiszségek betöltőit (nádor, országbíró, erdélyi vajda, stb.) jelentette, konventek és káptalanok esetében pedig a fontosabb szerzetesi tisztségviselőket (perjel, custos, dékán, stb.) A **méltóságsorok** (**series dignitatum**) fontos forrásai az intézménytörténetnek. Az oklevelek nem kötelező záróformulája az ún. **zárófohász** (**apprecatio**), amely az invocatiohoz hasonlóan rövid szöveges vagy szimbolikus rész (pl. Amen)

Az oklevelekben általában nem található meg az összes lehetséges formulás rész. A mindennapi ügyintézésben szereplő rövidebb oklevelek mindössze a legfontosabb formulákat (intitulatio, inscriptio, promulgatio, dispositio, datum) tartalmazzák, de az ünnepélyes kiállítású, nagyobb privilégiumokra is inkább az alkalmazott formulák hosszabb, kidolgozottabb változatának alkalmazása és nem a formulák halmozása a jellemző.

Feladat

Mutassa be az alábbi oklevél jellegzetességeit! Használja a megtanult szakkifejezéseket!

Az oklevelek formulás részeinek áttekintése egy fiktív oklevélen.

Adja meg a formulás részek nevét magyarul!

IHS	invocatio
Mi, I. Károly, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia, Horvátország, Ráma, Szerbia, Galícia, Lodoméria, Kunország és Bulgária királya	intitulatio
a jelen oklevélbe betekintők számára	inscriptio
üdvöt a Mindenhatóban, ki mindennek üdvözítője.	salutatio
Mivel a királyi kegy legméltóbb megnyilvánulása, hogy a felé áradó hűséges szolgálatokat bőséges jótétteménnyel viszonzza,	arenga
ezért jelen oklevelünk szerint kívánjuk mindenkinek tudomására hozni, hogy	promulgatio
kedvelt hívünk, János fia: Péter elénk járulván felidézte nekünk azon hűséges szolgálatait, amelyeket ő és fiai: András és István az országba érkezésünk óta nyújtottak számunkra, és amelyek közül most csak az említették meg, hogy amikor az előző évben a Kassa melletti Rozgony falunál a hozzánk hűtlen alattvalónk, Trencsényi Máté és megátalkodott cinkosai királyi felségünk ellen fegyver mertek emelni, az említett Péter, vére hullatásával és élete kockáztatásával érdemdús szolgálatokat tett, amidőn az áruló Máté sok katonáját megölte, számunkra pedig, minthogy a csata hevében jobb kezünk fején megsebesültünk, kényelmes udvarházát ajánlotta fel gyógyulásunk idejére.	narratio
Mindezekért a jeles szolgálatokért csekély viszonzásul a Baranya megyei Hetény, Pall, Nádas és Mitár falvakat, valamennyi haszonvételükkel és tartozékukkal, tudniillik szőlőkkel, malmokkal és malomhelyekkel, de különösképp a Hetény faluban lévő vásár vámjával együtt az említett Péter és fiai számára adjuk, adományozzuk és juttatjuk, örökös birtoklásra.	dispositio
Aki jelen oklevelünk akaratának ellenszegül, felségsértés bűnében marasztaltassék el és legyen örökre átkozott.	sanctio
Mindezek tanúságául kettőspeccsétünkkel megerősített privilégiumot rendelünk kiadni Péter számára.	corroboratio
Kelt Visegrádon, kedvelt hívünk, Endre mester fehérvári prépost, királyi alkancellár keze által, május első napját megelőző 5. napon, az Úr 1314., uralkodásunknak pedig 14. esztendejében,	datum
amikor is Tamás volt az esztergomi érsek, Gergely a boszniai, Benedek a csanádi püspök, Kopasz volt a nádor, Lampert az országbíró, László pedig az erdélyi vajda.	series dignitatum
Amen	apprecatio

Adományozzon valamit barátja, családtagja részére! Adományáról állítson ki privilégialis oklevelet az alábbi szempontok szerint!

1. Az oklevél anyaga tartósabb legyen (pl. karton, csomagolópapír)!
2. Az oklevél írása legyen méltó az alkalomhoz: egyenes, szépen írt sorok, díszített betűszárak az első sorban, díszítés a margón, esetleg díszes kezdőbetű (iniciálé)! Használjon legalább két színt!
3. Az oklevél legalább a következő formulás részeket tartalmazza, természetesen választékos, ünnepélyes megfogalmazásban: intitulatio, inscriptio, salutatio, arenga, promulgatio, narratio, dispositio, sanctio, corroboratio, dátum!
4. A narratióban részletesen térjen ki a megadományozott érdemeire és az adományozás okára!

Néhány jó tanács:

- Ne golyóstollal írjon, használjon vékony vagy közepvastag filctollat!
- Előbb készítse el a fogalmazványt és csak azután lásson neki a tisztázatnak!
- **Az oklevél megpecsételése nem része a feladatnak!** Eszébe se jusson: a gyertyaviasz erre a célra nem használható, mert túl híg, ezért szétfolyik, eláztatja a papírt, és nem alkalmas pecsétnyomó befogadására. Beszerezhetők természetesen különböző színű pecsétviaszok és pecsétnyomók, de ezekkel kizárólag saját felelősségre kísérletezzen! **Figyelem! Mivel a pecsétviasz sokkal sűrűbb a gyertyaviasznál, ezért lassabban hűl, így komoly égési sérüléseket okozhat!**

Miről szólt ez a lecke?

A leckéből megtudhatta, hogy...

- ...az oklevelek meghatározott külső és belső szabályok szerint kiállított jogbiztosító iratok,
- ...az oklevelek hitelesség szempontjából lehetnek: hitelesek, interpoláltak vagy hamisak,
- ...az oklevelek formai és tartalmi sajátosságai az oklevelek szerepétől függttek,
- ...az oklevelek lehettek: privilégiumok, zárt oklevelek, nyílt oklevelek,
- ...az oklevelek állandó részeit formulás részeknek nevezzük, ezek egy részét kötelező volt alkalmazni,
- ...a magyar történelem tanulmányozásában az okleveleknek kiemelkedő szerepük van.

Ellenőrizze ismereteit a Tudáspróba-feladatokkal!